

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: N. M. Sjöbeck (Lambertus)
 Härad: Färö Adress: Sandbäck 6 Sjöbo
 Socken: Södra Åsum Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1931 Född år 1866 i Sandbäck i Södra Åsum

I

Uppteckningen rör Midsommars, sjukd:s botande, väderleksmärken

Midsommarnatten den ljusa sköna, stjärnmarcken blomstrande träden gröna, en sådan härlighet på vår jord, den aldrig finnas som här i nord.

Angående insamling av rökelser skulle dessa insamlas innan klokan tolv midsommarafton. Tolv slag blommu skulle upplitas, y' så noga med sorten, som efter insamlingen lades i hög till förbränning antingen på vindeln eller på annat tørt ställe. Det var inte noga på vilken plats man lae dem huvudsaken att man hade dem torra och läge till hands när de behövdes. Örtor sådana som deestolar (blåklint) rödklint (klätt) försmäddes y' och kunde ej fler sorters backagras upplitas uppsöktes ångörter för resten.

Da någon av familjens medlemmar härdare angripits av sjukdom eller i värsta fall den sjuke räkat ut för stygg skulle rökelserna fram. Ditta här jag själv fått vara med om då jag var pojke och kan därför omtala hur rökningen gick till, även har jag ofta varit ute midsommarafton för att insamla rökelser.

Som pojke var jag sjuk flera gånger, "jag var så nälig" och så biten till väeten så jag bleve stätt int' gammal, uttryckt sig min mor fler faldiga gånger. Vid tillfälle då jag värst angripits måste rökningen fram. Jag fick sätta mig på en stol med en sehal eller lakam över axlarna och inandas rökens från örtorna. Dessa voro lagda på en bräddbit eller plåt och de antändes och så inpassades rökelsern in under näsan, ty rökångerna måste oidentligt insvappas om det

Skriv endast på denna sida!

Midsommarsörter
till rökning.

skulle verka välgörande? Sedan rök ångorna inandats sväng-
des hela rökdomen omkring huvudet tre gånger "över" och tre gån-
ger rätt likväl så att ännu mer av rökdomrotterna kunde inträ-
fa i näsan ty under den måste det i alla fall om man råkat
det för lappri? När så rökeriet skulle upphöra slängdes ångorna
mer i en liten vattensamling för att en annan dag kastas bort.
Hälsat skulle ingen den dagen lämna rummet, för min del fick
jag det under inga villkor, jag skulle bäddas ner och ligga
så länge det enda varade så att kunde bli riktigt uppvärmd.

Färdig för den sjuke var denna underker inte alls, genom ångor-
na uppsåg i rummet en härlig lekt som kändes riktigt uppspi-
sande, förbättring inträdde vänligt vis snart och om några dagar
var man uppe igen. Nu är jag snart gammal, har aldrig för
egen räkning sökt studerade läkare inte ens "Alke Lars" som
jag ~~hade~~ händes och bodde i Södra Åsum i många år. Ett fler-
tal år led jag av värk i ena benet vilket jag själv botade
med mycket ånkla medel, vatten och värme.

Men det fanns tiden så i hemmet saknades midsommars-
aftnens rökelser. Då tillgreps fosforändsticker, jag
minns inte om det var tre eller sex som skulle gå en gång
färdas och användas. De fingo endast vandra gångerna
rundt om huvudet, "över" och "rätt" ändå så att för varje
stund de föddes under näsan skulle osen av dem inandas
i fulla drag. Lisd kastades stickorna ned i en kopp vat-
ten medan ännu glöds fanns å dem för att inte något lappri
skulle ha någon makt. Skriv endast på denna sida!

Fosforändsticker

Min mor - hon hette Anna Larsson var född 1834 och dog 1906 - var i flera delar rätt
enmig. Så snart någons ar ar på hjärnan, vi voro tre, råddes ut för obeklagade om så
om som möjligt förebudet med det onda. Under min uppväxt fick jag flera gånger
ont i fingrarna biten av "eder" eller "hårsabid" eller rättare men visste inte av vad
det hvar man fått d. Läkare kallar det "benhinneinflammation". Det måste botas
om ej det onda skulle ta överhanden, blodsörgiftning inträffa eller andra
våra följder inträffa. På intet villkor fick den sjuka delen komma i beröring
med vatten. Mor kokte ihop en salva och lade om fingret som angrips, eller
annan luggat smör och bröd, värmande grömslag tills det onda hade dött. Man
kunde även sätta fingret över en lampa, under det ställe där man trodde sig ha
blivit biten och bränna det till döds.

"Eder" ~~och~~ "Hårsabid" (benhinneinflammation) skall vara någon slags skabb, vilken den sistnämnda är det farligaste, skall finnas i tommoror och dy potar och
kannas en syträd. Trivs ej i solbad eller vid högare värmeegrad.

För några år sedan, antalet kan ställas till omkring 1918 hade jag murningens arbete
som lämnade honom i Hylén. Då jag kom dit beklagade sig fru Hylén över ont i ena fing-
ret och var mycket bekymrad. Hon omtalade ett Christensson, Prost, en bror till släk-
taren Lars Christensson, Gärdstänge kort förut fått ont i ett finger, liknande hennes
ondu, kommit härför in på lasarettet i Lund och där avlidit. Nu hade hon haft barn-
morskan fru Broman i Hölmlby som läkare men att fingret blivit sämre i stället
för bättre. Jag tröstade henne och föreslog att hon skulle smälta ihop en salva
om bestod av Rosh, lök och Svinfett, till omlägg på sitt sjuka finger. Jag
lade nästan glömt satsen men sen jag tänkte efter, drog jag detta till minne.
Hon följde rådet så att så jag ett par dagar senare reste mot hemmet hade
fingret bättre och när jag kom igen några dagar senare syntes ~~att~~
~~att~~ fingern ~~hade~~ svullat ~~och~~ det onda blivit värre. Fruen hade haft
fingret i vatten så jag tog henne så. Hon tillstod också att fru Broman
vart framme igen, tvättat skurat och haft fingret i vatten. Vi försökte påstå
att ämne en gång" upplyst jag henne men fru Hylén förs på inga villkor låta
fingret få beröring med vatten. För än sju dagar ha gått ty så länge kan
det eller det onda ha liv. Med fingret fick fru Broman ej längre befattas
och fjorden dagar senare hade fru Hylén sin finger återställt. Vad fru
Hylén beträffar så torde hon ännu år 1931 finnas till i livet. Hon har haft
en eller två bröder som patruller på Lunds gator som poliskonstaplar.
Skriv endast på denna sida!
Åhminstone hade de denna systla 1918.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Eder" eller
"Hårsabid"

2715

3

N. M. Löfdahl

Namnet på Symmelverkens dagar⁴ hallades av Färs härads
allmog, Fri måndag - Vete tisdag - Ashe Onsdag - Sköv Torsdag
- Lång Fredag och Shitta Lördag.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tralleri med
oblaten.

2713

4

Blur

Tron på oblatens verknningar, missbrukades ~~en~~ någon-
gång av bönder. Så har omtalats, att en i Södra Åsarns
by boende man under sin nattvardsgång i stället för att
fästara oblaten gömde den under och när han hemkom-
mit i stället lät sina kor äta den upp. Han tänkte
att derigenom skulle dessa bli taga i kullet och bli feta.
Så snart han så avlidit sådes det att han som gengäm-
gare utskade besök i kostallet och rev i halsen på hörna
som derunder eppgav ett fästigt vrålsvarets de magrade aa.

Spände man en häst för vagnen skulle det utföras av
en person. Var det två som åsystade dermed, fick man ötas
under resan. Det hade inbt att betyda om två personer spände
ifran, ^{inbt} hölls om två personer spände för en vagn med
två hästar. Denna plägnad är ännu utbredd hos allmog.

På alla följ juldagarne tog man märke angående vädret.
Förste dag jul betecknade Januari, andre dag jul betecknar o. s. v så att
följste dag jul skulle beteckna December. Såsom väderleken var under
dessa dagar skulle vädret bli under motsvarande månad. Var till ex-
empel Januari ~~my~~ förste dag jul mycket regnig eller snöig skulle
i Januari falla mycket regn eller snö, förblev juldagen torr eller
stormig skulle Januari också förbli stormig och torr.

Märken under
juldagarna

De alla företa gången halften inges Modersmjölkens sedan han druckit ut.
öts hand ar den som födrot honom ~~stod~~ hans panna och druckit med po
stret, mitt framför honom, tre gånger upp och tre gånger ned. För ~~varje~~ gång
äger den högt som utför matningens, väl bättes in en gång. Väl bättes in
en gång.

Stårte om väderlek hade man rätt många. Fans de stora moln
af stormen sedom solen så den skulle gå ned hade man rågn att väin-
a, liksom kunde man smatt vänta regn efter långvarig torra om
stora gård syns kring sol eller måne. Gårdens kring solen var mätt
ärligt. Syns himlen på stora område mycket gul i väster vid sol-
nedgångens hade man mycket att vänta mycket stark storm. Var
in blågul tydde de väl på storm men endast mindre sådan. Sera-
cader eller grönstrade vedin i spisen sådes att man kunde vänta storm
flög roten från skottet med det sådes att ~~stora~~ väja om-
ytte på vädret, vi så regn eller tö.

"Vad gör man för att avvärja storm" frågade jag han för ledet en person.
Jag fick till svar - "Jo, man blåser igen".

Det magisjeldomen användes brännvin med melloit. En nu 89 årig
man i Emma, Jönis Jönsson, använder sina smällöppningar så snart
han känner sig krasslig, och näns även att bjuda andra de sitt med-
kament. Senast jag såg honom syntes han något hopkruppen ut, det var
i början 1930 - men så hade han också färdats den långa vägen från Em-
ma till Göteborg. Han var ju i Göteborg för att rösta. Malörksbrännvin har använts
ovanligt mycket förr i tiden och var känt som magisjeldande.

Ovannämnde Jönis Jönsson omtalade en gång att hans arsar var
Nils Andersson, då tjänstgörande vid Lunds vattenverk i Hälly (eller vad
det heter) hade fått en åskgrå hufvud som inte ville lämna honom oåstast
han sökte alla möjliga läkar. Hustrun rådde honom till sist att rådgöra
med sin svärförderom och Jönis rådde honom då att färdas till sin mors
grav i Tolunga och kvatta sig på den. ~~Om han skulle ha av grav~~
lens jord med i fatet ~~är jag säker på~~ ~~men Nils Andersson vill~~
är av den hela ~~fatet~~ ~~men Nils Andersson vill~~
och snart återfick han sin forna hufvud.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Magi med nyfödd
kals.

Väderleks-
märken.

2715

5

Avvärja storm

Malört mot
magisjeldomen

Kyrkogårdens jord

Skriv endast på denna sida!

Den fjörte maj ansågs av äldre tidens folk som gyllert välkommen. Då skulle lästas i stort ordentligt. Om icke man hade allk för brätt om med vår buket och umat så ähminstone mot kvällen måste man taga sig fitt och då fiske ~~och~~ män så väl som kvinnas "Driska mar i bön" ~~och~~ "Driska mäj i bön" + i att förbli friska och deleliga långt framåt året. Och drachs gjorde de så pass ofta både unga såväl som gamla samlade ned från stolarne.

Majvisan hördes ännu i Färs härad av sina bärare ifrån gård till gård och på den tid de göms göms i Omma hvide skulle han vara med. Han kunde inte få talt und ut, an ~~och~~ "snarstade" sa folk men sjöng ändå. Sångnydde efter väl undfögnad utvisans ståt. "Havns klark, havns klark för en hederlyg klänk, del skall vara i klänk i bekänk — Skull vara "Havns tork, havns tork, för en hederlyg klänk, o. o. n

En fåglar kunde man ännu släpa sig till vaddubben. Så snart gulsparven "vade" sig nära huser om vintertiden kunde man vänta snö eller frost, var det inte följt hade man att vänta mycket snö och stark kyla men sedan de följt väntet inträdde gnest omändring. Skede del om sommaren regnat den på dagarna och rotfruktens bladerna eller bladerna i potatis eller turnips den följande syntes falna så att de hängde ända ned på marken sades "Här kommer snart regnet för "pantoffelblan" e så falna." Lade dimman sig över ången om kvällen väntade man en varken dag i den följande på "puggorna" - paddorna - sjöng om kvällarna kunde man också känna belåtnethet med vaddred.

Lantbrukare Per Flylin i Holmby berättade att ett barn fött en slags själ som med utsot som ingen kunde bota. Till slut antogs ett hemmarie. Den yngre pojken föddes till ett avlidet ~~holländskt~~ barn i Holmby. Den avlidnes en hand föddes ~~och~~ eller ströks på den sjuke under bön om hjälps. Inom kort var den sjuke frisk. Sådant låter otroligt men jag kvivlar y på sanningen av människ utsaga.

Spöke

Det finnes mycket mellan himmel jord som människans ögon kan se, det finnes såväl små som stora varslar, del finnes ande väsen, del finnes mycket som vi ej kan se, del finnes väsen, kallade spöken som ändras från en gestalt till en annan. Sådant man kallar spöka eller spöken har jag själv hört och sett. Endast en gång, det var år 1907, såg jag ett sådant. Det följde ~~en~~ ^{skriv endast på denna sida} ~~en~~ så almsig en svart pojke, vid ~~ett~~ av väggarna sålste del sig ~~och~~ på hörsnitt, tillnade då en känd, en vit hatt från hö-

Förte maj.

2715

Majvisa

Fågeln som
väntades förk.

Det bräns
sjukdom

1911

met av gaveln höjande
ner dröjningen i sammans
på spöket, som för
der från utåt had
gärds gången och för
varen. Mågan om denna
syn till ~~spöket~~ i orderna
som efter ett ögon av hand eller höst med stora mellanrum.